

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Het einde van het monisme

Fraanje, M.J.

Citation

Fraanje, M. J. (1993). Het einde van het monisme. *Bestuurskundige Berichten*, 8(2), 10-11. Retrieved from <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233663>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233663>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Het rapport van de Commissie van Thijn is uit en het pleit voor een gekozen burgemeester, maar is dit zo werkelijk een oplossing voor de huidige problematiek, of moet er meer gebeuren?

Het einde van het monisme

Marinus J. Fraanje

Een gemeenteraadsverkiezing

Mijn jeugd heb ik doorgebracht in een klein Godvrezend dorpje. Als bij vele van zulke gemeenten rolt het CDA altijd als grootste partij uit de stembus bij gemeenteraadsverkiezingen. Omdat ik zelf actief lid ben van de jongerenorganisatie van deze partij mocht ik voor de laatste gemeenteraadsverkiezingen een ledenvergadering bijwonen over het verkiezingsprogramma. Eén punt van dit programma luidde als volgt: het CDA zet zich in voor een zo breed mogelijke college. Op de bewuste ledenvergadering vroeg een aanwezige wat met „zo breed mogelijk” werd bedoeld. De toenmalige wethouder, lijsttrekker en dus zonder twijfel ook de toekomstige wethouder antwoordde dat het CDA graag zag dat de drie beschikbare wethoudersposten zouden worden ingevuld door drie verschillende partijen, waarvan uiteraard het CDA er één zou moeten zijn. Een volgende vraag was of het wel verstandig was daar nu, voor de verkiezingen, al een uitspraak over te doen. Dat zou toch problemen kunnen geven als deze belofte niet kon worden nagekomen. De lijsttrek-

ker antwoordde dat dit niet het geval zou zijn. De praktijk wees echter anders uit.

Een nieuw college

Het college bestaat nu uit twee CDA-wethouders en één VVD-wethouder. Voordat echter de collegevorming aanving, was ons dorp ook een nieuwe burgemeester aangewezen; een VVD-er en dat viel wat tegen. Na de vorming van het nieuwe college werd er wederom een ledenvergadering belegd waarop verantwoording zou worden afgelegd voor de gang van zaken rond het samenstellen van het college. Ik herinnerde de verantwoordelijken aan de uitspraak in het verkiezingsprogramma over een zo breed mogelijk college. „Omdat we vonden dat er tegenwicht geboden moest worden in het college aan zowel een VVD-burgemeester als wethouder, kon het geen kwaad daar twee CDA-wethouders tegenover te stellen,” was het antwoord. „Maar een burgemeester is toch een onafhankelijk bestuurder die boven de partijen staat?” repliceerde ik gevat. „In theorie ja,” antwoordde de opper-onderhandelaar, „maar hier hebben we het over de praktijk.”

Twee burgemeesters

Een legitimiteitscrisis van het burgemeesterschap dus. Twee „soorten” burgemeesters kunnen hierbij worden onderscheiden, die beiden niet aan het verwachtingspatroon voldoen zoals Thorbecke het zich moet hebben voorgesteld. Als eerste de burgemeester die enkele niet onbelangrijke taken in zijn portefeuille heeft zoals Openbare Werken, Recreatie of Milieu. Wil de burgemeester zijn taken goed uitvoeren, dan kan hij niet de neutrale

persoon blijven die boven de partijen staat. Het beheer van dergelijke posities vereist besluitvaardigheid en dan is onpartijdigheid onmogelijk.

Voor het tweede soort hoeven we slechts naar Leiden te kijken: de burgemeester is voorzitter van de Gemeenteraad, officieel nog hoofd van politie en brandweer, maar heeft voor het overige slechts een representatieve functie voor de stad. Een dergelijke burgemeester heeft het dan ook vaak drukker met het aflopen van borrels en recepties dan het besturen van zijn of haar stad. Het lijkt mij niet onnodig te vermelden dat het eerste type meestal voorkomt in kleinere plattelandsgemeenten en het tweede geval in grote steden.

Deze twee onwenselijke vormen van het burgemeesterschap zijn voor vele het argument om de door de Kroon benoemde burgemeester te vervangen door een door het volk democratisch gekozen burgemeester. De legitimiteit van een gekozen burgemeester is volgens voorstanders aanzienlijk groter dan die van zijn benoemde collega. Daarbij wijzen zij vaak op het feit dat Nederland een van de weinige democratische landen is die voor haar burgemeesters niet naar de stembus gaat. Vergeeten wordt dan wel dat de Nederlandse burgemeester een ander takenpakket heeft dan zijn buitenlandse evenbeeld. De Nederlandse burgemeester is verantwoordelijk voor de openbare orde en veiligheid. Kan zo'n taak worden vervuld door een gekozen politicus?

Nee is mijn antwoord en Dales, minister van Binnenlandse Zaken licht in een interview met Opzij toe: „Politie-

ke partijen zouden wel eens eenzijdig kunnen gaan trekken aan een gekozen burgemeester en dat valt dan weer moeilijk te rijmen met diens verantwoordelijkheid voor de openbare orde.” Ik zou daaraan toe willen voegen dat een gekozen burgemeester een corrumpende invloed op het openbaar bestuur kan hebben. Belangenverstrengeling (wie waren zijn financiers tijdens zijn verkiezingscampagne?) staat de gewenste objectiviteit in de weg.

Van monisme naar dualisme

Het gekozen burgemeesterschap vereist dus veranderingen op het gebied van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden in vergelijking tot de benoemde eerste burger. Anders gezegd: het evenwicht moet hersteld worden, dat verstoord zal worden bij een gekozen burgemeester in ons monistische stelsel. Daarom zal in de huidige discussie over bestuurlijke vernieuwing, waarvan het gekozen burgemeesterschap maar een klein onderdeel is, een verandering

op regionaal niveau van een monistisch in een dualistisch stelsel in overweging moeten worden genomen. De leden van het college zijn dan niet lid van de gemeenteraad maar steunen wel op hun partijen in de raad. Het college kan naar huis gestuurd worden als een meerderheid van de gemeenteraad aangeeft geen vertrouwen meer te hebben in het college. Burgemeester wordt de leider van de grootste partij in het college. Omdat deze persoon democratisch gecontroleerd wordt door de raad kan hij of zij wel de verantwoordelijkheid dragen voor openbare orde en veiligheid. In tegenstelling tot de gekozen burgemeester in de huidige monistische vorm, kan een „dualistische burgemeester” op het matje worden geroepen. Blijft er echter één functie vacant: het voorzitterschap bij gemeenteraadsvergaderingen. Hiervoor kan de raad één uit haar midden kiezen, zoals de Tweede Kamer dat ook doet.

De constatering dat onze democratie niet goed functioneert is langzamer-

hand geaccepteerd. Een gekozen burgemeester is dan slechts een lapmiddel, dat de balans in ons binnenlands bestuur ernstig verstoort. Dat is dan de manier om het vertrouwen van de burgers in de lokale overheid voor goed om zeep te helpen. Willen de heren en dames politici werkelijk laten zien dat zij begaan zijn met de huidige crisis van onze democratie en willen zij zo nodig iets veranderen, dan zal afschaffing van het monisme op gemeenteniveau niet los gezien kunnen worden van de vraag of een burgemeester benoemd of gekozen dient te worden.

Van het B.I.L. bestuur

Op deze pagina zullen wij voortaan melden wat we jullie komende tijd te bieden hebben. Daarnaast kunnen we op deze pagina ook verslag doen van activiteiten die al geweest zijn.

Deze keer hebben we veel te vertellen! Zo is 10 maart jl. (alweer een tijd geleden) de halfjaarlijkse A.L.V. gehouden, waarin we verslag hebben uitgebracht over het eerste galf jaar en een aantal adviezen van de A.L.V. hebben meegekregen voor het B.I.L.-bestuur van '93-'94. Daardoor is het voor dat „nieuwe” bestuur mogelijk bij het maken van plannen voor het nieuwe jaar rekening te houden met de wensen van de leden.

Een week eerder vond de tweede lezing van dit jaar plaats, die deze keer ging over het nut van Bestuurskunde voor de overheid en het bedrijfsleven. Prof. dr. Toonen, mevrouw Hoevers van Centraal Beheer Apeldoorn en mevrouw Van Rooij van Binnenlandse Zaken schetsten voor bestuurskunde-studenten een rooskleurig toekomstbeeld. Dat was leuk om te horen. Een groep studenten is 29 maart naar De Nederlandse Bank geweest en op 15 april gingen de eerste jaars naar de Tweede Kamer en het ministerie van VROM. Alleen architectonisch gezien al een interessante trip!

Op 14 mei a.s. is de dies van de vereniging. Dit zal uitgebreid gevierd worden. We openen met een symposium, dat zal gaan over de gekozen burgemeester. Het rapport van de Commissie Van Thijn hierover is inmiddels verschenen. Hierin wordt het voorstel gedaan de burgemeester door de gemeenteraad te laten kiezen. Dat voorstel al op het symposium een belangrijke plaats innemen en de sprekers zullen hier vast hun licht over laten schijnen. Mr. Sieverding, hoofd Kabinetszaken op BiZa, dr. A. Klink, lid van de Commissie van Thijn, drs. van Zwieten, burgemeester van Woerden, mw. Scheltema-de Nie, voor D66 lid van de vaste-Tweede-Kamer-commissie Binnenlandse Zaken en drs. Roest, secretaris van de Raad voor het Binnenlands Bestuur zullen die dag met elkaar en met de zaal over de positie van de burgemeester in discussie gaan. Zal die positie nu werkelijk gaan veranderen?

Het symposium zal gehouden worden in de Lokhorstkerk op 14 mei vanaf 13.30 uur. Daarna volgt een borrel in 't Keizertje, waarna we gaan barbecuen in het Van der Werff-park. We besluiten de dag natuurlijk met een groot feest.

Zoals je ziet is er volop te doen bij de B.I.L. Vergeet niet dat we ook iedere dag (tussen 10.00 en 13.00 uur) uittreksels verkopen en spreekuur hebben. Wij houden je op de hoogte!!!

De burgemeester kan zijn taken niet goed uitvoeren als hij boven de partijen staat